

Abb. 3: Gestalt des hl. Johannes von Nepomuk - in der Zeit war er nicht einmal selig (Foto Tomáš Berger).

Abb. 4: Feld mit dem Thema „Marienkrönung“ (Foto Tomáš Berger).

Abb. 5: Feld mit dem Thema „Karl Borromäus besucht Pestkranke“ (Foto Tomáš Berger).

Abb. 6: Feld mit dem Thema „Fünf Pestheilige“ (Foto Tomáš Berger).

Abb. 7: Feld mit dem Thema „Vedute von Mailand mit dem Erzbischof hl. Ambrosius und dem hl. Karl Borromäus“ (Foto Tomáš Berger).

Abb. 8: Feld mit dem Thema „Pilger am Grabe des hl. Karl Borromäus“ (Foto Tomáš Berger).

Abb. 9: Ansicht von zwei Deckenfeldern aus der Zeit, in der die italienischen Gemälde noch von V. Markovský übermalt waren - Zustand im Jahre 1942 (Foto Archiv Štenc Praha).

Abb. 10: Blick in die Kapelle der hl. Rosalia (Foto Tomáš Berger).

Abb. 11: Wappen Daniel Jaromírský von Stromberk im Gipfel des Siegesbogens (Foto Tomáš Berger).

Abb. 12: Zeichnung von Karel Škréta, Berlin-Dahlem.

(Übersetzung J. Kroupová)

## ZEDNICKÝ ROD KOSCHŮ A JAN KRYŠTOF KOSCH, NEZNÁMÝ STAVITEL Z KLÁŠTERCE NAD OHŘÍ

PAVEL ZAHRADNÍK

Mezi barokními staviteli severních Čech zaujímají významné místo dva stavitelé shodného příjmení - starší Jan Kryštof Kosch z Kadaně a mladší Jan Václav Kosch z Děčína. Základní biografická data obou těchto stavitelů již byla publikována, a to pro Jana Kryštofa Kosche Věrou Naňkovou,<sup>1)</sup> pro Jana Václava Kosche regionálním badatelem Rudolfem Dörrem.<sup>2)</sup>

Nevyřešený však nadále zůstával případný příbuzenský vztah obou Koschů. Archivním průzkumem se nakonec podařilo tuto otázku zodpovědět, přičemž byl identifikován ještě další zednický mistr ze stejného rodu, i křestními jmény se shodující s kadaňským Koschem - jeho bratranec Jan Kryštof Kosch z Klášterce nad Ohří.

Rodina Koschů byla na kláštereckém panství velmi rozšířená. Kolébkou rodu byla zřejmě ves Zvoníckov v úhošťanské farnosti, odkud se pak mnozí členové rodu rozešli do okolních vsí či měst. Značná část mužských členů rodu se věnovala zednické profesi a ve stavebních útech

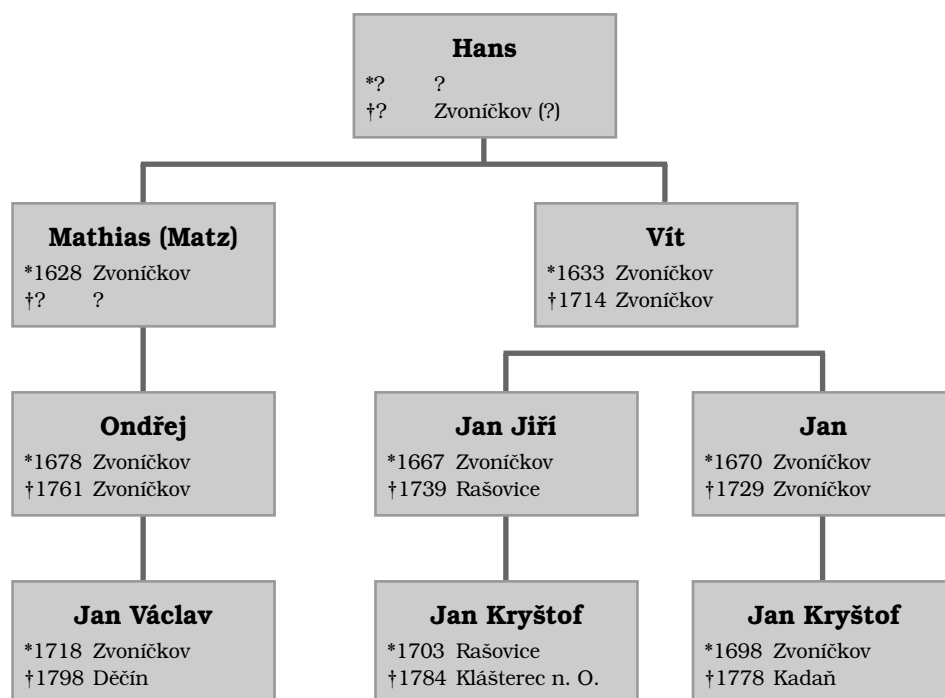
zvláště kláštereckého panství se s tovaryši tohoto příjmení často setkáváme.

Ve vsích kláštereckého panství, patřícího po celé barokní období hrabatům Thunům, nás ovšem vůbec překvapuje neobvykle velký počet zedníků, jak si toho byli již současníci vědomi - když zednický tovaryš Jan Matěj Greupl z Mikulovic žádal roku 1745 o propuštění z poddanství, uváděl jako jeden z důvodů, proč by se mu mohlo vyhovět, že prý „zedníků je na kláštereckém panství beztak přebytek.“<sup>3)</sup> Obdobně se vyjadřoval v květnu 1744 i vrchnostenský úředník v souvislosti se stejnou žádostí zednického tovaryše Antonína Berntha, jenž se chtěl přestěhovat do Kadaně, a dodával k tomu, že na dlouhou dobu nelze očekávat, že by byl na panství zedníků nedostatek.<sup>4)</sup> V samotném Klášterci nad Ohří byl zednický cech, doložený již k roku 1729,<sup>5)</sup> ačkoliv další zednický cech existoval přinejmenším od 16. století i v blízké Kadani.<sup>6)</sup>

Společným předkem, a to pradědem, všech tří stavitelů Koschů byl Hans Kosch ze Zvoníckova, ženatý s Barborou, jejíž původ neznáme. Z většího počtu dětí, jež se oběma manželům narodily, nás zajímají dva synové - Matthias, pokřtěný 22. ledna 1628,<sup>7)</sup> a Vít, pokřtěný neznámo kdy, zřejmě však v roce 1633.<sup>8)</sup> Oba synové zůstali ve Zvoníckově, kde se staršímu Matthiasovi (zvanému v pramenech obvykle zkráceně Matz) narodil syn Ondřej, pokřtěný 29. června 1678,<sup>9)</sup> mladšímu Vítovi, o němž již víme, že byl zednickým mistrem,<sup>10)</sup> pak jednak syn Jiří (někdy zvaný Jan Jiří), pokřtěný 24. dubna 1667,<sup>11)</sup> jednak Johannes, pokřtěný 14. října 1670.<sup>12)</sup> Tito tři Koschové třetí generace, dva bratři a jejich bratranec, jsou otci tří stavitelů Koschů.

Ondřeji Koschovi, jenž byl ve Zvoníckově rychtářem<sup>13)</sup> a jenž tam zemřel 13. listopadu 1761,<sup>14)</sup> se narodil syn Jan Václav, budoucí děčínský stavitel, pokřtěný 28. června 1718.<sup>15)</sup>

Oba Ondřejevi bratrance, Jiří a Jan, byli po otci rovněž zedníky. Jen mladší Jan však zůstal ve Zvoníckově, kde se



Obr. 1: Příbuzenské vztahy stavitelů z rodu Koschů.

mu narodil syn Jan Kryštof, budoucí kadaňský stavitel, pokřtěný 28. července 1698,<sup>16)</sup> a kde zemřel v březnu 1729, načež byl dne 3. března za přítomnosti kláštereckého zednického cechu pohřben. Do úmrtní matriky úhošťanského farního kostela bylo o něm tehdy zapsáno, že před třemi lety spolu se svým synem Janem Kryštofem, nyní kadaňským měšťanem, jenž byl při stavbě „*principálem*“ a jenž také zhotovil plán, postavil přední předsíň úhošťanského kostela, když předtím vykopal ke stavbě základy.<sup>17)</sup> Stavba předsíně úhošťanského kostela je tak jedinou stavbou, o níž víme, že na ní byl Jan Kosch činný, a zároveň první doloženou stavbou ještě mladého kadaňského stavitele Jana Kryštofa Kosche.

Starší syn Víta Kosche Jiří se na rozdíl od bratra brzy přestěhoval do blízkých Rašovic, kde se 18. září 1694 oženil s Annou Maixnerovou z téže vsi<sup>18)</sup> a kde žil až do své smrti dne 13. dubna 1739; o dva dny později byl, rovněž v přítomnosti celého kláštereckého zednického cechu, pohřben.<sup>19)</sup> Tomuto Jiřímu Koschovi se narodil syn Jan Kryštof (v křestní matrice zapsaný pouze jako Kryštof), budoucí klášterecký stavitel, pokřtěný 2. ledna 1703.<sup>20)</sup>

Ze tří budoucích stavitelů oba známí Koschové, kadaňský Jan Kryštof a děčínský Jan Václav, poměrně brzy opustili klášterecké panství. Jan Kryštof byl ve stáří třiceti let propuštěn z poddanství a odebral se roku 1728 do Kadaně, kde získal měšťanské právo, načež následujícího roku 1729 se tam dne 15. listopadu oženil,<sup>21)</sup> již 29. března 1728 byl přijat jako zednický mistr do kadaňského zednického cechu.<sup>22)</sup> V Kadani žil Jan Kryštof Kosch až do své smrti; pohřben byl ze svého domu čp. 175 dne 29. dubna 1778, přičemž do úmrtní matriky byl zapsán jako „*ornatissimus Dominus, civis Cad[anensis] et Architectus optime emeritus.*“<sup>23)</sup> Jeho majetek zdědila manželka Anna a jediný pozůstalý syn P. František Kosch,<sup>24)</sup> později farář v Okounově, kde zemřel v roce 1815.<sup>25)</sup>

Klášterecké panství opustil i Jan Václav Kosch, jenž však na rozdíl od kadaňského Jana Kryštofa nebyl propuštěn z poddanství a přestěhoval se jen na jiné thunské panství, do Děčína, kde již v letech 1746 - 1751 stavěl faru v Rozběsích, což je jeho první doložená stavba.<sup>26)</sup> Dne 18. listopadu 1748 se v Děčíně oženil s Annou Františkou, dcerou místního lazebníka Hanse Adama Honnetera.<sup>27)</sup> Ješ-



Obr. 2: Radnice (okr. Karlovy Vary), kostel sv. Jakuba Většího. Celkový pohled (foto ŠÚPP, Vl. Fyman, 1957).

tě před sňatkem žádal Jan Václav, podepisující se již jako „*zednický mistr v Děčíně*“, Jana Josefa hraběte Thuna o propuštění z poddanství, ale hrabě jeho žádost 11. října 1748 zamítl, rozhodnuv, že manželka Jana Václava sice zůstane i po sňatku svobodná, ale jak Jan Václav, tak i jejich děti budou nadále poddanými.<sup>28)</sup> Když Koschova manželka 7. ledna 1771 zemřela, propustil hrabě Jan Josef zhoštěným listem ze 16. září 1771 z poddanství i syna Vincence, aby mohl po matce dědit její majetek a stát se děčínským měšťanem, avšak Jan Václav, pišící se již jako „*hraběcí thunovský zednický mistr*“, zůstal nadále poddaným, takže i děčínský, dosud nedostavěný dům přešel do majetku synova.<sup>29)</sup> Kosch pak ještě žil až do roku 1798, kdy 18. dubna zemřel v důsledku pádu ze zdi při stavebních pracích na děčínském zámku.<sup>30)</sup>

Budoucí klášterecký zednický mistr Jan Kryštof Kosch na rozdíl od předešlých dvou Koschů zůstal na kláštere-

kém panství. Až do roku 1748 žil ve svém rodišti Rašovicích,<sup>31)</sup> 16. ledna toho roku se však oženil s kláštereckou měšťanskou dcerou Juditou Schwanderovou<sup>32)</sup> a přestěhoval se do Klášterce, kde pak žil až do své smrti; pohřben byl dne 7. června 1784.<sup>33)</sup> Také klášterecký Jan Kryštof Kosch zůstal thunským poddaným, neboť jako poddaný je uváděn ve všech matričních zápisech o křtech svých dětí.<sup>34)</sup>

V kláštereckém zednickém cechu se Jan Kryštof Kosch zřejmě poměrně brzy stal čelnou osobností. Již roku 1753 byl spolu s Josefem Ehretem jedním ze dvou představených cechu.<sup>35)</sup> Jak víme z torzovitě dochovaných důchodních účtů a stavebních knih, Kosch prováděl mnoho zednických prací, většinou nevelkého rozsahu, pro svoji vrchnost na kláštereckém, výjimečně i na děčínském panství.

Prvně se s ním setkáváme v roce 1731, kdy byl ještě jako tovaryš činný v první etapě stavby kostela sv. Václava v Rozbělesích (dnes součást Děčína); kostel tehdy stavěl klášterecký zednický mistr Jan Löffler,<sup>36)</sup> a to podle projektu Kiliána Ignáce Dientzenhofera.<sup>37)</sup>

Roku 1733 udělal Kosch jako polír za 48 zl. 31 kr. nový rákosový strop a jiné menší práce v horních pokojích v jílovském zámku na děčínském panství.<sup>38)</sup> V roce 1735 vykonal s několika jinými zedníky nepatrné práce na zámku Felixburku a v rašovicském dvoře za celkovou částku 7 zl. 30 kr. O poněkud větších pracích jsme informováni k roku 1749, kdy mimo jiné spolu se svými tovaryši za 15 zl. 25 kr. strhl na kláštereckém zámku čtyři vadné komíny a postavil je nově, za 17 zl. 30 kr. postavil zahradní zeď u Ohře a za 147 zl. 54 kr. 3 pen. vykonal různé práce na hospodářských dvorech na panství.<sup>39)</sup>

V roce 1766 uzavřel Kosch s hospodářským úřadem kláštereckého panství smlouvu na stavební práce v litoltovském dvoře (zeď dvora, mléčnice s kvelbem na sýry a dalšími dvěma kvelby a klenutá brána) za celkovou částku 130 zl. a deputát. Téhož roku tyto práce provedl a kromě toho postavil za 74 zl. 12 kr. ovčákův byt v Doníně. V roce 1767 je ve stavební knize kláštereckého panství zaznamenána jen nepatrná Koschova práce při strhávání staré zdi u nově postaveného úředního bytu. Roku 1769 pak za 190



Obr. 3: Radnice (okr. Karlovy Vary), kostel sv. Jakuba Většího. Pohled k hlavnímu oltáři (foto SÚPP, Vl. Fyman, 1957).

zl. a deputát postavil v Klášterci dvorní kovárnu a provedl i jiné menší práce.<sup>40)</sup>

Kromě těchto nevelkých zednických prací však známe alespoň jednu stavbu většího rozsahu, kterou klášterecký Kosch provedl. Je jí kostel sv. Jakuba Většího v Radnici (okr. Karlovy Vary) na kláštereckém panství, dnes již neexistující, neboť byl po roce 1957 zbořen s celou vsí, jejíž katastr se stal součástí Vojenského výcvikového prostoru Hradiště. Smlouvu na stavbu kostela podle schváleného plánu (není bohužel uvedeno, šlo-li o vlastní Koschův plán, či o plán jiného autora) uzavřel Jan Kryštof Kosch z Klášterce 4. března 1766 a stavba byla dokončena v roce 1769; trvala tedy čtyři stavební sezóny. Náklady na stavbu činily dosti vysokou částku 12 150 zl. 16 kr. 5 3/4 pen., z čehož za samotné zednické práce bylo na mzdách vyplaceno 1835 zl. 3 kr. 1 pen. Tesařské práce odvedl tesařský mistr Antonín



Obr. 4: Radnice (okr. Karlovy Vary), kostel sv. Jakuba Většího. Pohled ke kůru (foto SÚPP, Vl. Fyman, 1957).

Fischer, kamenické pak kamenický mistr Adalbert Krunbass a malířské (výmalbu kupole a kůru) vykonal za 408 zl. 20 kr. přísečnický malíř František Mayer.<sup>41)</sup>

Stavbě radnického kostela předcházela stavba nové radnické fary v letech 1759 - 1764, při níž je Kosch zmíněn pouze při dokončovacích pracích v roce 1763, zatímco v letech 1760 - 1762 prameny uvádějí jiného kláštereckého zednického mistra Vavřince Kecksteina.<sup>42)</sup>

Vavřinec Keckstein<sup>43)</sup> je předtím uváděn i v letech 1756 až 1758 v radnických kostelních účtech.<sup>44)</sup> Nejprve bylo jemu a tesaři Fischerovi roku 1756 zapláceno dohromady 5 zl. 14 kr. za vyměření a zakreslení projektovaného radnického kostela, vyhledání k tomu potřebného vápna, označení dřeva a trojí prohlídku dvou zvonice (?),<sup>45)</sup> načež v roce 1757 bylo Kecksteinovi zapláceno již 13 zl. za zhotovení tří plánů ke stavbě kostela, vyměření základů a nalezení ka-

menolomu a místa na stavbu cihelné pece,<sup>46)</sup> zatímco Fischer dostal 5 zl. za nakreslení krovu a vazby věže a za prohlídku stavebního dříví a placeno bylo i konzistoři za povolení ke stavbě kostela. Posléze roku 1758 bylo Kecksteinovi zapláceno 17 zl. 45 kr. za zhotovení pěti plánů fary a za práci při vyhledávání vápna, zdicího kamene, jílu, písku i místa pro cihelnou pec a pro dílnu k budoucí stavbě fary.<sup>47)</sup>

Je tedy zřejmé, že plány ke stavbě kostela zhotovil v roce 1757 Vavřinec Keckstein. Jím zhotovený plán kostela byl hrabětem Thunem v říjnu 1757 spolu s rozpočtem, podepsaným jen okounovským farářem P. Maximiliánem Koschem a kláštereckým úředníkem, zaslán pražské arcibiskupské konzistoři ke schválení. Dochoval se však pouze rozpočet, z něhož zjišťujeme, že stavba kostela měla stát 8776 zl. 34 kr. a že nový kostel měl být 48 loktů dlouhý, 18 loktů (v presbytáři 14 loktů) široký a 27 loktů vysoký (ačkoliv „podle regulí architektury“ by jeho výška měla činit 36 loktů), zdi měly být 2 a půl lokte silné, zděná část věže měla být 45 loktů vysoká a kostel měl být opatřen 12 okny. Malířské práce v rozpočtu nebyly obsaženy.<sup>48)</sup> I když konzistoř povolení ke stavbě udělila,<sup>49)</sup> k realizaci záměru tehdy ještě nedošlo.

Jelikož stavba radnické fary následovala bezprostředně poté, kdy k ní Keckstein zhotovil plány, lze předpokládat, že budova byla stavěna právě podle těchto

plánů. Stavba kostela, kterou prováděl Kosch, však začala takřka deset let po zhotovení Kecksteinových plánů kostela a nedovedeme říci, zda a do jaké míry byly tyto plány tehdy použity, anebo zda si vrchnost dala udělat plány nové a v tom případě zda jejich autorem byl Kosch. Není také jasné, zda by Koschovy schopnosti (totéž by však platilo i pro Kecksteina) k vyprojektování nepochybně hodnotné architektury radnického kostela vůbec dostačovaly.

Kromě radnického kostela vystavěl Jan Kryštof Kosch (pozdější pramen sice uvádí „Josefa Kosche z Klášterce“, ale stavitel tohoto jména v Klášterci nebyl) i novou kapli ve svém rodišti Rašovicích, s jejíž stavbou bylo započato 23. dubna 1776 a která byla vysvěcena 15. listopadu 1784. Ani tato kaple však již dnes nestojí, neboť byla roku 1830 nahrazena stavbou novou.<sup>50)</sup>



Ze shromážděných informací vyplývá, že klášterní zednický mistr Jan Kryštof Kosch byl zřejmě nejméně významnou osobností z trojice stavitelů tohoto příjmení a že jeho stavební činnost spočívala převážnou většinou v provádění zednických prací nepříliš velkého rozsahu pro klášterní vrchnost.<sup>51)</sup> Přesto však víme alespoň o jedné rozsáhlé sakrální stavbě, která je jeho dílem (přínejmenším jakožto provádějícího stavitele), a nelze vyloučit ani další stavby podobného rozměru. Na existenci tohoto zapomenutého zednického mistra je konečně nutno pamatovat z toho důvodu, aby nedošlo k záměně s jeho zřejmě významnějším kadaňským jmenovcem.<sup>52)</sup>

*O stavební činnosti stavitelů z rodu Koschů je připravována rozsáhlejší studie z pera Petra Macka a autora tohoto článku.*

## POZNÁMKY

- 1) Věra Naňková, Nová zjištění k baroknímu umění v Čechách, Umění 19, 1971, s. 91, 95.
- 2) Emil Mauder, Chronik von Bodenbach, Podmokly 1931, s. 288 - 289 (autorem kapitoly je Rudolf Dörre); Rudolf Dörre, Das Schaffen des Baumeisters Johann Wenzel Kosch aus Tetschen in unserem Kreise, Bessener Bezirkskalender 1941, s. 98 - 99; viz též V. Naňková, cit. v pozn. 1, s. 91, 95.
- 3) Státní oblastní archiv (dále SObA) Litoměřice, Ústřední správa (dále ŮS) Thunové Klášterec n. O., kart. 44, inv. č. 172.
- 4) SObA Litoměřice, ŮS Thunové Klášterec n. O., kart. 44, inv. č. 170.
- 5) SObA Litoměřice, Matriky, sign. L 167/2, fol. III. 18r.
- 6) Státní okresní archiv (dále SOKA) Chomutov, Cech zedníků Kadaň, kniha cechu z roku 1572.
- 7) SObA Litoměřice, Matriky, sign. L 167/1, fol. 33r.
- 8) Tamtéž, fol. 34r.
- 9) Tamtéž, fol. 7r.
- 10) Tamtéž, fol. 24r.
- 11) Tamtéž, fol. 97r.
- 12) Tamtéž, fol. 70r. Další děti Matthiase a Víta Koschů neuvádíme a stejně tak neuvádíme (kromě tří výše uvedených stavitelů) ani jména dalších dětí jejich synů Jana, Jiřího a Ondřeje.
- 13) SObA Litoměřice, Velkostatek (dále Vs) Klášterec n. O., kart. 58, inv. č. 163; SObA Litoměřice, Matriky, sign. L 167/1, fol. 117v.
- 14) SObA Litoměřice, Matriky, sign. L 167/2, fol. III. 171v.
- 15) E. Mauder, cit. v pozn. 2, s. 288; R. Dörre, cit. v pozn. 2, s. 98; V. Naňková, cit. v pozn. 1, s. 95.
- 16) V. Naňková, cit. v pozn. 1, s. 91, 95.
- 17) SObA Litoměřice, Matriky, sign. L 167/2, fol. III. 18r: „Oberwehnter hatt mitt seinen H. Sohn Joh. Christoph, anjetzo Burger in Caadan (welcher als Principal vor 3 Jahren den Abriess gemacht zu den vortern Vorhäuß) dieses helfen mauern undt bevor den Grundt graben.“
- 18) SObA Litoměřice, Matriky, sign. L 167/1, fol. 5v.
- 19) SObA Litoměřice, Matriky, sign. L 167/2, fol. III. 61r.
- 20) SObA Litoměřice, Matriky, sign. L 167/1, fol. 54r.
- 21) V. Naňková, cit. v pozn. 1, s. 91, 95. Tamtéž jsou uvedeny i křty Koschových dětí, které se mu v Kadani ve dvou manželstvích narodily, k nimž je třeba přidat ještě křest dcery Anny Antonie, narozené 30. září a pokřtěné 1. října 1755 (SObA Litoměřice, Matriky, sign. L 66/10, fol. I. 220v).
- 22) SOKA Chomutov, Cech zedníků Kadaň, kniha cechu z roku 1572, fol. 124v.
- 23) SObA Litoměřice, Matriky, sign. L 66/26, fol. II. 74. Ve studii V. Naňkové, cit. v pozn. 1, s. 91, 95, bylo jako datum smrti kadaňského Jana Kryštofa Kosche uvedeno omylem datum smrti jeho klášterního jmenovce.
- 24) SOKA Chomutov, Archiv města Kadaně, kniha 642, fol. 47r - 47v.
- 25) SObA Litoměřice, Matriky, sign. L 110/1, fol. III. 11v.
- 26) SObA Litoměřice, Vs Děčín, sign. B 14/47a.
- 27) E. Mauder, cit. v pozn. 2, s. 288; R. Dörre, cit. v pozn. 2, s. 99; V. Naňková, cit. v pozn. 1, s. 91, 95.
- 28) SOKA Děčín, Archiv města Děčína (dále AMD), kart. K 22, inv. č. 1148, č. 156.
- 29) SOKA Děčín, AMD, kart. K 23, inv. č. 1148, č. 257; SOKA Děčín, AMD, kniha sign. L 182, fol. 461r.
- 30) E. Mauder, cit. v pozn. 2, s. 288-289; R. Dörre, cit. v pozn. 2, s. 99; V. Naňková, cit. v pozn. 1, s. 91, 95.
- 31) SObA Litoměřice, Vs Klášterec n. O., kart. 59, inv. č. 165 - 167.
- 32) SObA Litoměřice, Matriky, sign. L 69/1, fol. 506v.
- 33) SObA Litoměřice, Matriky, sign. L 69/4, s. 1.
- 34) Janu Kryštofu Koschovi se v Klášterci narodily tyto děti: 29. července 1749 Josef Antonín (SObA Litoměřice, Matriky, sign. L 69/1, fol. 363v), 14. září 1751 Marie Anna, mylně zapsaná jako Veronika (tamtéž, fol. 383r; viz též SObA Litoměřice, Matriky, sign. L 69/B), 15. října 1753 Marie Alžběta Terezie (SObA Litoměřice, Matriky, sign. L 69/1, fol. 402r), 4. prosince 1755 František Josef Matouš (SObA Litoměřice, Matriky, sign. L 69/2, fol. 5v) a 24. dubna 1760 Maxmilián Jiří (tamtéž, fol. 33r). Dva synové však zemřeli ještě v dětském věku - Josef Antonín byl pohřben 26. srpna 1750 (SObA Litoměřice, Matriky, sign. L 69/1, fol. 690r) a František Josef Matouš 3. května 1759 (tamtéž, fol. 724v) - a třetí, Maxmilián Jiří, krátce po otci, neboť byl pohřben 21. listopadu 1784 (SObA Litoměřice, Matriky, sign. L 69/4, s. 9), takže majetek zdědily obě dcery (SOKA Chomutov, Archiv města Klášterec n. O. [dále AMKO], kniha 58, s. 177).
- 35) SOKA Chomutov, AMKO, kart. 1, inv. č. 324.
- 36) Zednický mistr Jan Kryštof Löffler, o němž víme, že v letech 1734 až 1738 postavil kapli sv. Jana Nepomuckého v Klíčíně (Umělecké památky Čech 2, Praha 1978, s. 69) a že v roce 1741 podával dobrozdání o stavu klášterní kaple Panny Marie Utěšitelky (SObA Litoměřice, Vs Klášterec n. O., kart. 1, inv. č. 1), zemřel v Klášterci 1. srpna 1748 ve věku údajně 64 let (SObA Litoměřice, Matriky, sign. L 69/1, fol. 680r).
- 37) Farní úřad Děčín-Podmokly, Roßawitzer Pfarr-Kirchen Sancti Wenceslai Bauunkosten von 11-ten Septem. 1730 bis [1732]; Farní úřad Děčín-Podmokly, různé spisy. O stavbě rozbělého kostela podrobněji: Petr Macek - Pavel Zahradník, Kostel sv. Václava v Rozbělesích. Poznání barokní stavby ve vztahu k metodice stavebně-historických průzkumů, Zprávy památkové péče 59, 1999, s. 361 - 370.
- 38) SObA Litoměřice, Vs Děčín, důchodní účet za rok 1733.
- 39) SObA Litoměřice, Vs Klášterec n. O., kart. 427.
- 40) SObA Litoměřice, Vs Klášterec n. O., kart. 799.
- 41) SObA Litoměřice, Vs Klášterec n. O., kart. 810, inv. č. 1749; SObA Litoměřice, Vs Klášterec n. O., kart. 906. Není tedy pravdou, že výmalba kostela pocházela až z roku 1781, jak píše dosavadní literatura (naposledy Zdena Binterová, Zaniklé obce Doupovska v bývalém okrese Kadaň, Chomutov 1998, s. 82 - 83, kde je uvedena i starší literatura).
- 42) SObA Litoměřice, Vs Klášterec n. O., kart. 891; SObA Litoměřice, Vs Klášterec n. O., kart. 906; SObA Litoměřice, Vs Klášterec n. O., kart. 997.
- 43) O něm víme, že se poprvé ženil v Klášterci dne 20. října 1744 (SObA Litoměřice, Matriky, sign. L 69/1, fol. 494r), podruhé 7. července 1761 (SObA Litoměřice, Matriky, sign. L 69/3, s. 4) a že zemřel tamtéž 3. prosince 1780 ve věku údajně 63 let (SObA Litoměřice, Matriky, sign. L 69/4, fol. 854v-855r).
- 44) SObA Litoměřice, Vs Klášterec n. O., kart. 890.
- 45) „[...] von Ausmess- und Abzeichnung der neu erbauet werden sollenden Kirchen, dann in Aussuchung des darzu benötigten Kalchs, Auszeichnung des Holzes, 3-mahliges Visitierung deren 2-en Glocken-Thürnen nebst andern gethanenen Gäng ins Amt und zum Ockenauer H. Pfarrer.“
- 46) „Dem Maurermeister Lorentz Keckstein, welcher nicht nur zu dem neuen Kirchenbau einen 3-mahl. Abriß fertigget, sondern auch dem Grund zu 2-mahlen abgemessen, ingl. dem Steinbruch und dem Orth, wo man die Ziegl-Ofen anbringen kunte, ausgesuchet nebst andern vielen Bemühungen.“
- 47) „[...] dem Maurermeister Lorentz Keckstein vor 5-mahl. Abzeichnung der Pfarrethey, dann übrig öftermahlige Bemühungen dem Kalch zu bestellen, Mauerstein, Ziegl-Ofen und Hutten-Platz, ingl. Laim undt Sandt zum bevorhabenden Bau auszusuchen.“
- 48) Státní ústřední archiv (dále SÚA), Archiv pražského arcibiskupství (dále APA) I., kart. 1357.
- 49) SÚA, APA I., sign. A 10/1, fol. 299v - 300r.
- 50) SOKA Chomutov, AMKO, kart. 2, inv. č. 336.
- 51) Příznačná je i skutečnost, že klášterní Kosch je v pramenech, pokud víme, nazýván jen zednickým mistrem, nikoli stavitel, zatímco u kadaňského a děčínského Kosche se setkáváme střídavě s oběma těmito označeními.
- 52) Stavby, jež dosavadní literatura, nerozlišující od sebe dva Jany Kryštofy Kosche, přisuzuje staviteli toho jména, patří zřejmě všemš kadaňskému Koschovi, jehož bydlíště v Kadani je také mnohde v pramenech výslovně uváděno. Nejasnou ovšem zůstává otázka nejvýznamnější z těchto staveb, klášterního kostela Panny Marie Utěšitelky, kde se v pramenech se jménem Kosch vůbec nesetkáváme.

## MAURERGESCHLECHT KOSCH UND JOHANN CHRISTOPH KOSCH, UNBEKANNTER BAUMEISTER AUS KLÁŠTEREC NAD OHŘÍ

Der Aufsatz macht aufmerksam auf die Person des bisher vergessenen barocken Maurermeisters Johann Christoph Kosch (1703 - 1784), der in Klášterec nad Ohří/Klösterle wirkte. Es handelt sich um einen Verwandten von zwei weiteren Baumeistern des gleichen Familiennamens, Johann Christoph Kosch (1698 - 1778) aus Kadaň/Kaaden, der sein Vetter war und Johann Wenzel Kosch (1718 - 1798) aus Děčín/Tetschen, der mit beiden Vettern durch die Person des gemeinsamen Urgroßvaters verbunden war. Der Kosch aus Klösterle war offensichtlich die am wenigsten bedeutungsvolle Persönlichkeit aus dieser Dreiergruppe und wahrscheinlich verrichtete er meistens nur nicht allzu große Maurerarbeiten für seine thunsche Obrigkeit. Dessenungeachtet kennen wir auch von ihm mindestens einen Bau vom größeren Umfang, und zwar die abgerissene Kirche des hl. Jakobus in Radnice/Redenitz (Kreis Karlovy Vary/Karlsbad) auf der ehemaligen Herrschaft Klösterle, die er in den Jahren 1766 - 1769 erbaut hat (wir wissen wohl nicht, ob nach seinem Entwurf). In den Jahren 1776 - 1784 hat er auch die Kapelle in seinem Geburtsort Rašovice/Roschwitz erbaut. An seine Existenz ist auch deswegen nötig zu denken, damit zur Verwechslung mit seinem mehr bekannten Namensgenosse aus Kadaň/Kaaden nicht kommt.

### ABBILDUNGEN

Abb. 1: Verwandtschaftsverhältnisse der Baumeister aus dem Geschlecht Kosch.

Abb. 2: Radnice/Redenitz (Kreis Karlovy Vary/Karlsbad), Kirche des hl. Jakobus d. Älteren. Gesamtansicht (Foto SÚPP, Vl. Fyman, 1957).

Abb. 3: Radnice/Redenitz (Kreis Karlovy Vary/Karlsbad), Kirche des hl. Jakobus d. Älteren. Blick zum Hauptaltar (Foto SÚPP, Vl. Fyman, 1957).

Abb. 4: Radnice/Redenitz (Kreis Karlovy Vary/Karlsbad), Kirche des hl. Jakobus d. Älteren. Blick zur Empore (Foto SÚPP, Vl. Fyman, 1957).

(Übersetzung J. Kroupová)



Obr. 1: Celkový pohled na trojiční sloup v Teplé z čelní strany (všechny fotografie a kresby autorka).

## SLOUP NEJSVĚTĚJŠÍ TROJICE V TEPLÉ

KATEŘINA CIRGLOVÁ

Sloup Nejsvětější Trojice v Teplé v okrese Karlovy Vary stojí na náměstí před někdejší barokní budovou radnice, právě v místě, odkud se rozbíhají tři hlavní komunikační trasy vedoucí městečkem. Byl vztyčen roku 1721 na náklady zdejšího rodáka Zachariase Adalberta, svobodného pána z Hittern, který, jak hlásá nápis na válcovém dříku soklu sloupu, s pomocí Nejsvětější Trojice získal vzdělání, jež mu umožnilo dosáhnout ve Vídni dosti vysokého postavení. Získal zde úřad prvního radního.<sup>1)</sup>

Až doposud by nebylo na tomto památníku nic mimořádného. Prohlédneme-li si však pozorně formální stránku tepelského trojičního sloupu, pak nás musí zarazit jeho velmi časně datování.

Tepelský sloup se zvedá z trojstupňového soklu. První stupeň vyrovnává terén svažitého náměstí. První trojice soch, tvořená bl. Hroznatou, sv. Rosálií a sv. Janem Nepomuckým, je umístěna na balustrovém zábradlí, obíhajícím dřík sloupu ve stejné půdorysné křivce jako stupně. Hlavní útvar sloupu je v první etáži tvořen mohutným válcem, k němuž jsou ze tří stran přiloženy ploché lesénové rámce s vloženým oválem. Kruhové intervaly mezi lesénovými rá-



Obr. 2: Celkový pohled na sloup v Teplé z dolní části náměstí, v pozadí budova radnice a farní kostel sv. Jiří.